

9. 232. Zizek S. Multiculturalism, or, The Cultural Logic of Multinational Capitalism // New Left Review. – No. 225. – Sept. – Oct. – 1997. – P. 28-51.

Литвинова Тетяна,

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
доцент Ірина Нестайко,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

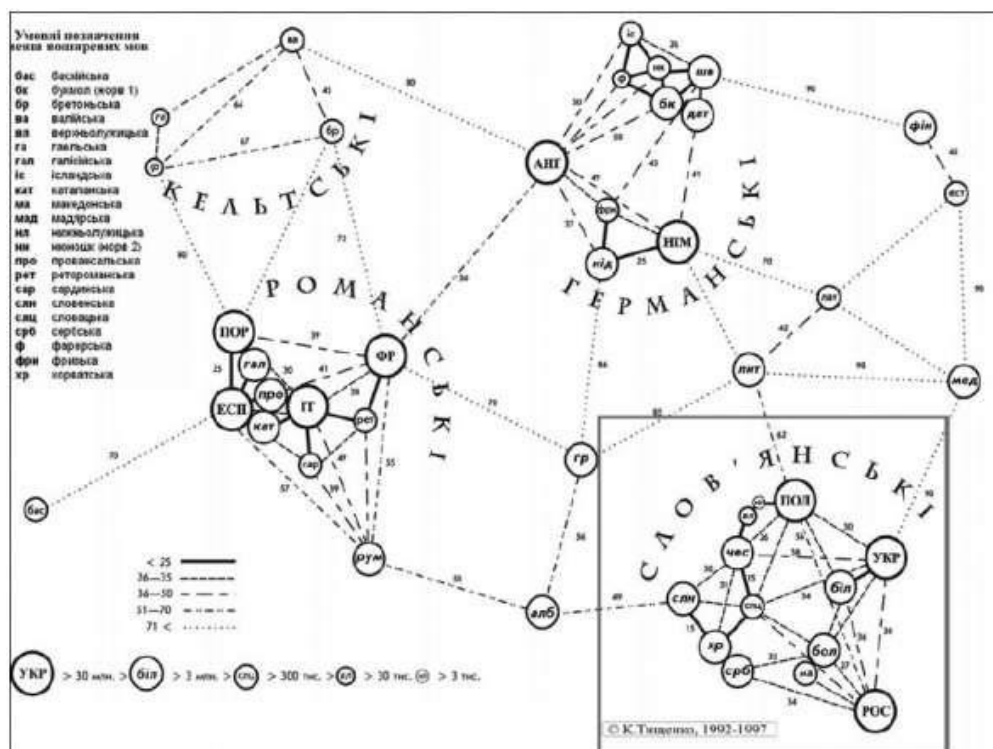
ДОРΟΣЛІ УКРАЇНЦІ ЯК СПЕЦИФІЧНА АУДИТОРІЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У СКЛАДІ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНИХ ГРУП

В навчанні іноземної мови, зокрема польської, важливим постає завдання не лише вивчення самої мови (лексики, граматики, фонетики), але й культурного контексту в якому ця мова реалізовується. Функціонування мови в культурі і реалізація культури через мову, набули своєї індивідуальності і самобутності в ході історії. Так, мова і культура різних країн має спільні та відмінні риси, що спрощує або ускладнює процес вивчення іноземної мови. Сформованими носіями культури і мови можемо вважати дорослих осіб, які свідомо вивчають іноземну мову і як додатковий арсенал використовують уже наявні знання з рідної мови.

Сьогодні, як ніколи, популярним стало вивчення польської мови як іноземної серед дорослих українців, які в силу геополітичних обставин були вимушені виїхати або планують виїхати до Польщі. Дорослі особи розуміють, що вивчення мови є першочерговим завданням для інтеграції в польське суспільство. Приватні школи польської мови для іноземців в Польщі – це стали інституції, що масово навчають дорослих українців польської мови, однак розраховані на інтернаціональні групи дорослих. В силу того, що від швидкості і якості вивчення мови залежить інтеграція українців в Польщі, тобто – долі людей. Тому ставимо собі за мету дослідити доцільність навчання

українців у інтернаціональній групі та оптимізації процесу навчання польської мови зважаючи на культурну і національну приналежність особистості учня (українця зокрема). Для того, щоб охарактеризувати базові унікальні особливості українців серед інших учасників інтернаціональних груп в процесі вивчення польської мови, вважаємо за необхідне проаналізувати особливості польської мови і культури, її спорідненість з іншими мовами і культурами Європи, а також провести порівняльний аналіз, зокрема, мови та культури Польщі та України. Це дасть можливість оцінити доцільність навчання українців в інтернаціональних групах і переосмислити базовий рівень знань, з якими приходять дорослі українці на курси з вивчення польської мови.

Питанням впливу спорідненості мов на їх вивчення присвятили свої праці такі вчені як П.Турек, А.Кравчук, Р.Алімпієв, Й.Дзендзелівський, В.Кононенко, І.Мразеко, К.Трохимович. Також до тематики спорідненості мов ґрунтовно підійшов К.Тищенко, котрий створив мапу лінгвістичної спорідненості мов. Зі схеми К.Тищенка нижче бачимо, що польська мова споріднена із мовами германської та романської груп через спільне індоєвропейське коріння та культурну європейську традицію [2].

Беззаперечним є те, що латинська культура та прийняття християнства в римському варіанті вплинули на формування спільних культурних і мовних рис Польщі та країн, що належать до Романської та Германської групи [3].

Однак слов'янська група мов має свої особливо близькі зв'язки. Загалом варто зазначити, що усі мови слов'янської групи класифікують на східно- і західнослов'янські. За іншою класифікаційною системою відокремлюють північнослов'янські мови (східно- і західнослов'янські) від південнослов'янських. Польська мова в даних класифікаціях відноситься до західнослов'янської або ж до північнослов'янської групи. Досліджуючи місце польської мови серед інших мов, П. Турек у своїй праці «Polszczyzna na tle innych języków. Elementy gramatyki kontrastywnej w dydaktyce języka polskiego jako obcego» визначає наступні особливості слов'янської групи мов на тлі інших мовних груп [5]:

- Слов'янські мови відрізняються за кількістю часів, однак більшість з них в тому числі і польська мають *три часи* (теперішній, майбутній і минулий).
- Усі слов'янські мови мають *категорії доконаного і недоконаного виду*, однак функції цих конструкцій відрізняються в різних мовах.
- Побудова речень опирається на *вільний порядок слів*, найчастіше зустрічається підмет-дієслово-додаток (за винятком болгарської і македонської).
- Характерним для всіх слов'янських мов є *подвійне заперечення*, тобто заперечна дієслівна форма співпрацює з заперечною лексемою.
- Слов'янські мови мають або *рухомий наголос* (українська, білоруська, болгарська, хорватська та словенська), або *парокситонічний* (польська).
- Усі мови цієї групи мають *три граматичні роди* (чоловічий, жіночий і середній), проте у множині є значні відмінності (зокрема і в польській мові).

Виокремлюючи польську мову на фоні інших мов слов'янської групи, варто зазначити деякі її індивідуальні особливості, оскільки саме вони є тими відмінностями, що створюють труднощі у її вивченні як іноземної, для усіх

носіїв інших мов, в тому числі і української. Однак, між українською і польською мовами є й спільні риси, завдяки яким учень – дорослий українець, котрий приступає до вивчення польської мови має мовний багаж знань, що полегшує і пришвидшує її вивчення [1], [4], [5], [6]:

Унікальні риси польської мови	Спільні риси польської і української мов
<p>Вираження особи за допомогою флексійних закінчень, уникаючи займенників. <i>Pracujemy (ми працюємо).</i></p>	<p>Високий відсоток (70%) спільності лексичного матеріалу: <i>цибуля- cebula; врода – uroda; фарба-farba; шлюб – szlub; підлога -podłoga.</i></p>
<p>Орфографія. Латинський алфавіт. Містить деякі додаткові літери, утворені за допомогою діакритичних знаків: <i>креска в літерах ć, ń, ó, ś, ź та через літеру ł; крапка на букві ż і огонек («хвостик») на буквах q, ę.</i></p>	<p>В орфографії існує значна фонетична спрямованість, що виявляється у послідовній відповідності між літерами. <i>Morze – morze; Рим – Rzym, слон- słoń; лосось – łosoś; читати – czytać; писати – pisać.</i></p>
<p>Містить значну кількість м'яких і твердих шиплячих, а також збіг кількох приголосних, які утруднюють вимову слів. <i>Szczęście, żdźbło, mięki, miałem.</i></p>	<p>Вільним порядком слів у речені, однак надається перевага порядку суб'єкт–дієслово–об'єкт. <i>Оля робить домашнє завдання. Ola robi zadanie domowe.</i></p>
<p>Категорія роду у множині спричиняє і навіть проектує дещо відмінну категоризацію світу від інших слов'янських мов. <i>Mi/vi/вони робили: Robiliśmy / robiłyśmy Robiliście/ robiłyście Robili/robiły</i></p>	<p>Кількість відмінків є однаковою. Наявний є кличний відмінок/wołacz. <i>Катерино!-Katarzyno! Андрию! - Andrzej! Сину! – Synu!</i></p>
<p>Наголос падає на передостанній склад (хоча існують винятки). <i>Student, lubić, dzwonić.</i></p>	<p>Іменники, прикметники, займенники та числівники у обох мовах змінюються за числами, відмінками та родами.</p>

Як ми бачимо, польська мова і українська мають значні відмінності, які виражаються в першу чергу, у письмі, оскільки поляки користуються латинським алфавітом, а українці кирилицею, в другу – граматиною і фонетикою. Однак лексично ці дві мови є дуже близькими. К. Тищенко, дослідивши цей показник у відсотковому еквіваленті зазначив, що лексична

розбіжність польської та української мови становить лише 30% [2]. Лише лексика чеської має більше подібностей (74%) із польською мовою.

Порівняльний аналіз української та польської мов показує, що країни-носії даних мов мають як спільну історію, так і періоди унікального, самостійного становлення і творення, що виразилось у їхніх мовних системах. Повертаючись до питання культури, варто розуміти, що усі подібності та відмінності культури і традицій є похідними від релігійних переконань. Оскільки обидві країни основною релігією визнають Християнство, то, відповідно, загальні культурні ідеї і традиції народу є подібними (Різдво Христове – співання колядок, Великдень – фабування яєць і т.п.). Раніше диференціальною рисою для України і Польщі був релігійний календар, але перехід української церкви на новоюліанський календар нівелював цю відмінність. Однак, історично Польща була послідовником римського обряду, а Україна – православ'я або візантійського обряду. Дана відмінність стала першопричиною орієнтації на латинську абетку і кирилицю відповідно. Різні обряди християнства стали причиною закладення різних культурних і народних традицій (наприклад, за католицьким обрядом є свято Усіх Святих, яке відзначається 01 листопада, за православним такого свята немає).

Сучасні культурні традиції, такі як святкування Нового Року, дня народження і т.п. практично не відрізняються у цих культурах, а швидше набувають універсального міжнародного характеру.

Визначивши слабкі і сильні сторони українців у складі інтернаціональної групи, можемо зазначити, що близькість культур і мовних особливостей сприятимуть швидкому засвоєнню в порівнянні з іноземцями з-поза слов'янської групи мов. Тому навчання польської мови українців разом з такими учасниками, вважаємо недоцільним, адже іноземці з-поза слов'янської групи мов сповільнюватимуть процес навчання, зосереджуючись на питаннях, які для українців апріорі є очевидними і зрозумілими. Серед представників слов'янської групи мов знання української мови як рідної може слугувати, як чинником, що спрощує процес вивчення польської мови (перенесення), так і

ускладнюватиме його (інтерференція). Саме цим процесам хочемо присвятити свої подальші дослідження.

Список використаної літератури

1. Баракатова Н. А., Малінська Г. Д., Терещенко Л. В. Описові особливості граматичного ладу української та слов'янських мов. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Том 33 (72). № 3. С.195-201.
2. Макусик Т. Які європейські мови найближчі між собою. *Gazeta.ua. Мова. Історія мови*, 2016. URL: <https://gazeta.ua/articles/istoriya-movi/aki-yeuropejski-movi-najblizhchi-mizh-soboyu/701681> (дата звернення: 06. 04. 24 р.).
3. Неприцька Т. І. Місце польської мови в багатомовному просторі Європейського Союзу. *Грані*, 2015. № 4. - С. 86-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_4_17 (дата звернення: 03. 04. 24 р.).
4. Krawczuk A. Rodzaj gramatyczny w nauczaniu polszczyzny Ukraińców: perspektywa z „wewnątrz” oraz z „zewnątrz” systemu języka polskiego. *Acta Universitatis Lodziensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 2020. T. 27. S. 133–154.
5. Misjac N. O niektórych fonetyczno-fonologicznych cechach języka polskiego. *Uniwersytet Państwowy w Żytomirzu imienia Iwana Franki, Українська полоністика*, 2013. № 10. С. 3 – 8.
6. Turek P. Polszczyzna na tle innych języków. Elementy gramatyki kontrastywnej w dydaktyce języka polskiego jako obcego, pod red. A. Seretny, E. Lipińska. *Dydaktyka języka polskiego jako nierodzimego*. Seria: Konteksty – dylematy – trendy. Kraków: Universitas, 2021. S. 13–44.

Анастасія Ільчук,

Науковий керівник – кандидат філологічних наук,

доцент Ірина Бабій,

Тернопільський національний педагогічний